

– Dornach, zondag mei

Verandering van de zielegesteldheid in de na-atlantische kultuurtydperken. Een waar begrip voor het verleden gaat maar tot in de romeinse tijd terug. In de oerindische tijd de belevenis van het eigen wezen als kosmisch-goddelijk Ik. In de oer-perzische tijd beleeft de mens het goddelijke in het jaarverloop door het astrale lichaam. In de egyptisch-chaldeeuwse tijd is het centrale beleven het leven in de gedachtenwereld door het etherlichaam. In de grieks-latijnse periode het blijmoedige vatten van het fysieke lichaam. In het vijfde kultuurtydperk weer vreemden van het fysieke lichaam. De taak van de antroposofie: gewaarworden van het geestelijke, allereerst onafhankelijk van zijn fysieke verschijningsvorm, opdat de mens het in het zintuiglijk-fysieke terug kan vinden.

– Dornach, juni

De behoefte aan kunstzinnige werkzaamheid komt voort uit een geestelijk gestemde betrekking van de mens tot

de geestelijke wereld. Als de mens een zuiver natuurwezen was, dan zou hij geen behoefte aan kunst hebben. Het naturalisme in de kunst is een gevolg van de zwakke relatie van de mens tot de geestelijke wereld. De oorsprong van de architectuur zijn de grafbouwwerken, waarin de mens ruimtevormen schiep die de ziel nodig had bij de overgang van de ruimtelijke naar de geestelijke wereld na de dood. In de kleedkunst omgeeft de mens zich met het kleurrijke, dat een afbeelding is van de astrale wereld waar hij uit geboren is. Het menselijk hoofd als afbeelding van de kosmos: Asgard (hemelgewelf), Midgard (mensenwereld), Jotunheim (vaderland van de reuzen); eveneens ook afbeelding van de driedledige mensengestalte en haar metamorfose, die ontsloten wordt door een door antroposofie geschoolde kunstzin.

— Dornach, juni

Het geestelijke van de wereldverschijnselen in de kunsten. De architectuur wijst op het door de ziel verlaten van het fysieke lichaam, de kleedkunst op het binnentrekken van de ziel in het lichaam, terwijl men de mens in de plastische kunsten geestelijk bekijkt zoals hij in de huidige tijd is geplaatst. Het driedimensionale in de architectuur. De schilderkunst voert je weg uit de ruimte naar het vlak. De ruimteperspektief moet door de kleurperspektief worden vervangen. De kleurwaarneming in de natuur is niet zuiver tegenwoordige tijd, maar binnenkijken in de tijdperspektief, in het oorspronkelijke scheppen van de goden. Het muzikale is eendimensionaal, de mens beleeft het in het tijdverloop als zijn eigen tegenwoordige ziele-inhoud. Het naturalistische in het theater van tegenwoordig. Homeros. In de literatuur spreekt de hogere godenwereld door de mens in de epiek; in het drama openbaren zich de lagere goden, de goden van de diepte, van de wil. Dionysos. Aischylos, Euripides. In het lyrische beleeft de mens gevoelsmatig de om-

trek van de aarde. Het kunstzinnige element voor een waar gedijen van de antroposofie.

— Dornach, juni

De kennende, de religieuze en de kunstzinnig scheppende mens. De kunst: een weg tot aardse openbaring van iets buitenaards in vormen, kleuren, woorden en klanken. Het kunstzinnig scheppen is een worstelen om de harmonie tussen het geestelijk-goddelijke en het fysiek-aardse. Goethe als aanhanger van de klassieke kunstrichting, Schiller als stimulator van de romantische literatuur. Ludwig Tieck als spiegel van Goethes kunststreven. 'Franz Sternbalds Wanderungen' en andere werken van Tieck. Behandeling van de vorm. Het zoeken van Goethe naar een ontmoeting met de klassieke oudheid in Italië. Zijn boek over Winckelmann. Goethes kunstopvatting als avondrood van het oude geestelijke, noodzakelijkheid van een nieuwe weg naar het spirituele leven.

— Dornach, juni

De oorspronkelijke eenheid van wetenschap, kunst en religie. De dichtkunst ten tijde van de oude mysteriën. De oerkunst van de mensheid: de menselijke taal. Door de taal ontstond in de mens een afbeelding van wat hij in zielegemeenschap met de kosmos beleefde. Tegenwoordig nog slechts resten daarvan. Rijm, ritme en imaginatie laten de taal boven de proza-inhoud uitstijgen tot dichtkunst. Homeros' 'Ilias'. De Sixtijnse Madonna van Rafaël. De kleurperspektief overwint de ruimte op geestelijke wijze. Tegenwoordig moet opnieuw de samenhang worden gezocht van kunst, wetenschap en religie, die zich een tijdlang zelfstandig hebben ontwikkeld. De zielegemeenschap met de kosmos; somadrank. De uitspraak van de grootmoeder van de dichter Adalbert Stifter over het avondrood als voorbeeld van een

kunsthinnig-kosmisch voelen. Eeuwig aktieve voorstellingen tegenover droge materialistische visies.

– Dornach, juni

Geest en geesteloosheid in de schilderkunst. Schilderen met paletkleuren. Kants uitspraak ‘Geef mij een wereld...’. Inhoud van de schilderkunst is niet het naturalistisch afgebeelde objekt, maar het licht- en kleurenspeel op het vlak, het licht-donker waaruit de tekening, de vormen worden geboren. Bij Titiaan nog vanuit de traditie een gevoel voor het leven in de kleur: ‘De hemelvaart van Maria’. De 19de eeuw: werking van het materialisme. De genius van de taal: het schone is de schijn van het geestelijke in het aardse, het lelijke (‘häßliche’) dat wat zijn wezen verbergt en daarom als onwaar wordt ‘gehaat’. Wijsheid, schoonheid en deugdzaamheid of macht. Het tragische, het demonische ontstaat waar de mens met iets goddelijk-geestelijks in verbinding staat. Doordat de mens in gedachten en daden vrij wordt, vergaat de oude vorm van tragiek, maar er ontstaat nieuw het tragische uit het karma. Echte kunst heeft het geplaast zijn in de wereldsamenhang nodig. Het verschrikkelijke van kunst maken voor tentoonstellingen. Kunst en ‘onkunst’. Het werkelijk kunsthinnige moet vanuit een spirituele wereldbeschouwing werken.

Antroposofie en kunst
Antroposofie en literatuur

– Oslo (Christiania), mei

Antroposofie en kunst

In de oude mysteriën mondt het wijsheidswoord uit in kultushandelingen, die tegelijkertijd kunstopenbaring zijn. De huidige mens zoekt kennis slechts in abstrakte

gedachten en vervreemdt zich daardoor van de kunst. Kunstzinnige fantasie. Goethes 'Sprookje van de groene slang en de schone lelie'. Beginnen in beelden te denken. Antroposofie wekt de behoefte om inzicht in de wereld tot leven te wekken door kunst. Goethes uitspraak 'De kunst is een manifestatie van geheime natuurwetten...' Goetheanum als architectuur ideeënloos. 'Uitleg' van de mysteriedrama's. Architectuur: omhulling voor de gestorvene – relatie van de mens tot de ruimte door het fysieke lichaam. Kunstzinnig tegenbeeld daarvan – kleedkunst: het innerlijke zielsmatige wordt ruimtelijk ontplooid. Plastische kunsten: het kunstzinnig weten stroomt de ledematen in en vormt het plastische beeld uit de krachten van het etherlichaam. Schilderkunst: het overwinnen van de ruimtewereld door zielsmatig opvatten van de kleurenwereld. De beeldkleuren: groen, perzikbloesem, wit, zwart. – Muziek speelt tussen bloedstelsel en zenuwstelsel. De griekse hexameter. Het ruggerm met de uitlopende zenuwstrengen; de lier van Apollo. Literatuur openbaart de innerlijke muziek naar buiten. Recitatie, deklamatie. Euritmie bootst de beweging van het menselijk oerbeeld na, staat tussen mimische kunst (aanduidend gebaar) en danskunst (excessief gebaar). Het Goetheanum. Goethes uitspraak 'Wie wetenschap en kunst bezit...'

– Oslo, mei

Antroposofie en literatuur

Beleven van de verschillende kwaliteiten van beeldkleuren en glanskleuren. De kunstenaar moet gevoel voor zijn materiaal ontwikkelen. – Muziek wordt helemaal innerlijk beleefd. In Atlantis nog verbinding met het goddelijke door het septiembeleven, later in het kwintbeleven van het geestelijke aan de grens van het fysieke lichaam. Met de terts trekt de muziek helemaal in het innerlijk van de mens naar binnen. Het nieuwe spirituali-

seren van de muziek: de dieptedimensie van de afzonderlijke toon verwijdt zich tot melodie en harmonie. De bron van de literatuur is de fantasie, dat is de in het zielsmatige gemetamorfoseerde groeikracht. Homeros, 'Ilias'. In het griekse drama: de mens doordrongen van de goden van de diepten. Klopstock, 'Messiade'. Symbolisme en allegorisme: onkunstzinnig. De taalbehandeling in de dichtkunst. In het noorden deklameren – het gewicht van de lettergepen is werkzaam; in het zuiden reciteren – de maat van de lettergrepen is werkzaam. Hexameter, pentameter – ademhaling en bloedsomloop. Voorbeeld hiervan: twee versies van Goethes 'Iphigenie'. Een toneelspeelkunst en regiekunst die het naturalisme overwint moet weten wat elke beweging op het toneel geestelijk betekent voor het totaalbeeld.

–

Penmaenmawr, augustus

De kunst en haar toekomstige taak – Een toespraak.

Beeld van het Goetheanum zoals dat er in de toekomst uit zal zien. In huidige mens oude impulsen en onbestemde verlangens. Oude vooroordelen en angst. De wetenschap onderdrukt het kunstzinnig scheppen. Symbolische en allegorische beelden onkunstzinnig. Vormen van het Goetheanum niet om te verklaren, maar om kunstzinnig, esthetisch opgevat te worden. Niemand kan de mens begrijpen als hij niet de wetenschappelijke benadering laat overgaan in zijn eigen innerlijk, kunstzinnig waarnemen. Beschrijving van het oude Goetheanum. Nieuwe kunstvormen kunnen ontspruiten uit nieuwe kunstzinnige impulsen vanuit de geesteswetenschap.

– Nawoord van *Rick ten Cate*

– Nawoord van *Chris van der Most*